

Кохтюк В.А., здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Погребняк М.В., к.ю.н.

ПРАВОВА ПРИРОДА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ РЕСТИТУЦІЇ

Відповідно до ст. 16 Цивільного кодексу України(далі – ЦК України), кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. В цій же статті визначено способи захисту цивільних прав та інтересів, перелік яких є вичерпним [1].

Одними із способів захисту цивільних прав та інтересів ЦК України визначає – визнання правочину недійсним, відновлення становища, яке існувало до порушення тощо. В цьому контексті реституція - наслідок використання одного з вказаних законодавцем методів захисту порушеного права.

Реституція як спосіб захисту цивільного права (ч. 1 ст. 216 ЦК України) застосовується лише у разі наявності між сторонами укладеного договору, який є нікчемним або який визнано недійсним. У зв'язку з цим вимога про повернення майна, переданого на виконання недійсного правочину, за правилами реституції може бути пред'явлена лише стороні недійсного правочину.

З урахуванням положень п. 4 ч. 2 ст. 16 ЦК України результатом реституції можна визнати такий спосіб захисту цивільних прав та інтересів, який полягає у відновленні становища, що існувало до порушення [1]. Реституція є наслідком недійсності правочину, який призводить до необхідності поновлення порушених майнових прав, приведення їх до стану, що існував на момент вчинення дії, якою заподіяно шкоду, тобто повернення або відновлення матеріальних цінностей у натурі – тих самих чи подібних або речей такої ж вартості.

Положення ч. 1 ст. 216 ЦК України не можуть застосовуватися як підстави позову про повернення переданого на виконання недійсного правочину майна, яке було відчужене третій особі. Не підлягають задоволенню позови власників майна про визнання недійсними наступних правочинів щодо відчуження цього майна, які були вчинені після недійсного правочину.

Якщо майно було передане власником за правочином, який є нікчемним або оспорюваним, то позов про визнання правочину недійсним та/або про застосування наслідків недійсності правочину має пред'являтися за умови, якщо майно залишається у сторони цього правочину. Якщо набувач, який набув майно за недійсним правочином, здійснив наступне відчуження майна третій особі, потрібно звертатися з

віндикаційним позовом.

Винятком з вищенаведеного є ситуації, коли майно було суттєво змінено (реконструйоване, поділене), що фактично виключає можливість звернення з віндикаційним позовом. У такому випадку визнання недійсними та/або застосування наслідків недійсності правочинів залишається чи не єдиним способом відновлення порушених прав [2].

Дослідники зазначають, що реституція як спосіб захисту порушеного права власності на індивідуально визначену річ є доцільною, якщо: 1) потерпілий пред'являє вимогу про визнання недійсним правочину учасником якого він був і домагається повернення у його власність тієї речі, яку він передав іншій стороні (набувачу) за цим правочином; 2) річ перебуває у володінні тієї сторони правочину (набувача), якій і була передана; 3) річ зберіглася в натурі [3, с. 50].

Реституцію не слід ототожнювати із віндикацією. Хоча остання теж спрямована на відновлення порушеного права, проте між ними існує суттєва різниця.

По-перше, реституція та віндикація відрізняються суб'єктивним складом правовідносин. віндикація не обмежена колом суб'єктів, які можуть її здійснити, тобто витребувати свою річ може власник або інша особа, яка правомірно володіє нею, то правовідносини, що виникають щодо реституції суттєво обмежені колом їх учасників. Стаття 216 ЦК України визначає, що такими суб'єктами можуть бути будь-які зацікавлені особи, до них ми можемо віднести як учасників правочину, так і третіх осіб, а також суд, який може застосувати реституцію з власної ініціативи.

По-друге, якщо за віндикації з вимогою про повернення майна звертається неволодіючий власник до володіючого не власника, то за реституції у набувача не виникає і не може виникнути право власності (іншого титульного права володіння). Тобто відрізняється перехід права власності на майно.

На відміну від віндикації реституція застосовується у тих випадках, коли у набувача не виникає і не може виникнути права власності (іншого титульного права володіння) на річ, бо перехід права на таку річ відбувся на підставі недійсного правочину, тобто правочину який не створює жодних правових наслідків [4, с. 51-52].

Таким чином, за своєю суттю реституція є цивільно-правовим інститутом, реалізація якого спрямована на відновлення порушеного права. Реституція у вузькопрактичному розумінні є передусім загальним наслідком недійсності правочинів усіх видів незалежно від підстав недійсності й полягає в приведенні сторін у первісний стан.

Література

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 18 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 18.04.2024).

2. Реституція чи віндикація? *Юридична Газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/restituciya-chi-vindikaciya.html> (дата звернення: 18.04.2024).

3. Лещинська-Вьонцек М. Співвідношення понять «реституція» та «віндикація». *Право та державне управління*. 2019. Т. 1, № 2 (35). С. 49–53.

УДК 347.63(043.2)

Кочмар О.С., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна
Науковий керівник: Кожевнікова В.О., д.ю.н., доцент

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО УТРИМАННЯ МІЖ ПОДРУЖЖЯМ

Українське законодавство передбачає нормативно-правове регулювання відносин щодо утримання між подружжям за структурою на основі принципів справедливості та взаємоповаги [1].

Згідно з законодавством, утримання між подружжям визначається на підставі заробітку та можливостей кожного з подружжя, з урахуванням їхніх матеріальних потреб та стану здоров'я [1].

Нормативно-правове регулювання відносин щодо утримання між подружжям передбачає можливість спільного володіння майном, участі у фінансових та побутових питаннях, а також взаємну допомогу в складних життєвих ситуаціях [6].

Забезпечення прав та обов'язків подружжя в сфері утримання ґрунтується на принципах добросовісності, взаємопідтримки та відповідальності перед один одним [5].

Нормативно-правове регулювання відносин щодо утримання між подружжям за структурою передбачає можливість звернення до суду у разі конфліктних ситуацій та порушень прав одного з подружжя [5].

Важливим аспектом нормативно-правового регулювання є захист прав дітей, які є членами сім'ї, забезпечення їхнього матеріального та соціального благополуччя. Нормативно-правове регулювання відносин щодо утримання між подружжям за структурою сприяє стабільності та розвитку сімейних відносин, створюючи умови для гармонійного співіснування та взаєморозуміння [2].

Основними принципами нормативно-правового регулювання відносин щодо утримання між подружжям є принципи справедливості, рівності та добросовісності. Ці принципи забезпечують взаємне повагу та